

Avauspuhe Nuorisotyön linjoja -seminaarissa 12.11.2009 Järvenpäässä

Globalisaation merkitystä uskonnoille tutkinut sosiologi *Peter Beyer* on kirjassaan *Religion and Globalization* (London 1994, s 86-88) puhunut uskonnon performanssista ja funktiosta. Hän tarkoittaa uskonnon performanssilla sitä, että uskontoa pyritään soveltamaan ennen kaikkea erilaisiin yhteiskunnallisiin ongelmiin. Sen sijaan uskonnon hengellinen tehtävä, funktio, puhdas uskonnollinen kommunikaatio, uskonnollinen omistautuminen, palvonta ja pelastuksen etsintä jää vähemmälle.

Beyerin mukaan performanssipainotteisessa uskonnollisuudessa esillä olevat asiat eivät ole ainakaan lähtökohtaisesti uskonnollisia kysymyksiä. Huomio kiinnittyy esimerkiksi köyhyyteen, ympäristökysymyksiin, ihmisarvoon ja yksilön identiteettiin liittyviin ongelmiin. Tällainen lähestymistapa on tyypillistä liberaalille uskonnollisuudelle ja kirkkoille. Jumala kuvataan hyväntahtoisena ja kristittyjen pyrkimyksenä nähdään hyväntahtoinen suhtautuminen toinen toiseensa. Yhteiskunnassa vallitsevaa pluralismia ei nähdä pahana asiana. Sen sijaan kaikenlainen suvaitsemattomuus nähdään pahuuden lähteenä.

Uskonnon funktiota painottava lähestymistapa on Beyerin mukaan tyypillinen konservatiivisille uskonnollisille liikkeille ja kirkkoille. Siinä korostetaan uskonnon hengellistä tehtävää. Jumaluus ja ylipäänsä tuonpuoleisuuden liittyvät asiat voidaan määritellä selkeästi. Tämän myötä konservatiivinen lähestymistapa tekee uskonnosta monella tavalla näkyvämmän kuin liberaali lähestymistapa. Uskonnon funktiota korostavan ajattelutavan mukaan Raamatun välittämä uskonnollinen sanoma tulee ottaa vakavasti. Sillä on sellaisenaan sanoma tähän aikaan.

Mitä näkökohtia tämä Beyerin erottelu avaa meidän kirkkoomme ja sen nuorisotyöhön? Kysymys on perusteltu, kun tänään yhtäältä katsomme historiaan kuuden vuosikymmenen taakse ja toisaalta kurkotamme tulevaisuuteen pohtien nuorisotyön linjoja.

Ensinnäkin funktion ja performanssin välinen rajanveto ei ole yksiselitteinen. Kirkkomme lapsi- ja nuorisotyön kärkinä ovat olleet hengellinen, pedagoginen ja sosiaalinen ulottuvuus. Teologian tohtori Pekka Launonen on oivallisesti esittänyt, kuinka kirkkomme lapsi- ja nuorisotyön ulottuvuuksia tarkasteltaessa painopisteet ovat jatkuvasti liikkeessä. Joskus korostuu hengellinen (teologia) ulottuvuus, toisinaan kasvatuksellinen (pedagogia) tai diakoninen (sosiaalinen) ulottuvuus. Toisinaan nämä eri elementit ovat tasapainossa keskenään. (Pekka Launonen, *Kasvattava ja palveleva kirkko – kristillinen lapsi- ja nuorisotyö historian murrosvaiheissa*. Teoksessa *Johdatus kristilliseen kasvatukseen*. Toim. Jouko Porkka. LK-kirjat 2008, s 232-233).

Joka tapauksessa luterilaisen uskonkäsityksen mukaan performanssi ja funktio eivät ole toisensa poissulkevia asioita. Usko ja rakkaus kuuluvat yhteen. Olennaista on löytää oikea suhde ja tasapaino niiden välillä. Seurakuntaopiston nuorisonohjaajakoulutuksen ”pääarkkitehtinä” ja koko oppilaitoksen johtajana toiminut Simo Palosuo korostikin toisen maailmansodan jälkeisen ekumeenisen keskustelun hengessä ”todistuksen, palvelun ja yhteyden” elementtejä. Niiden tuli olla nuorisotyössä tasavertaisia toistensa kanssa. (Simo Palosuo, *Nuorisotyön teoria ja teologia*. Pastoraalitutkielma Helsingin hiippakunnan tuomiokapitulissa marraskuussa 1966, s 67-68, 75-78).

Toiseksi näyttää siltä, että performanssi on korostunut funktion kustannuksella kirkkomme elämässä. Tutkijat *Kimmo Ketola*, *Kimmo Kääriäinen* ja *Kati Niemelä* toteavatkin suomalaisten uskonnollisuutta käsittelevässä tutkimuksessaan *Moderni kirkkokansa* (Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 82. 2003, s 260), että uskonnon ulkoisia vaikutuksia (performanssi) on tuotu lisääntyvässä määrin puhtaan uskonnollisen sanoman (funktio) rinnalle. Heidän mukaansa sodanjälkeinen sosiaalietäinen profiloituminen on merkki tästä kehityksestä. Kyse on siitä uskansankirkollisesta työnäystä, joka on ollut keskeinen muun muassa Seurakuntaopistossa ja ylipäänsä tällä kampanjalla tapahtuvassa toiminnassa.

Kuluvan vuosikymmenen toiminnallisia painopisteitä ajatellessa Beyerin esille nostama lista on kuin yksi yhteen kirkkomme mielenkiinnon kohteiden kanssa. Beyerin mukaan performanssiin painottuneessa uskonnossa huomio kiinnittyy esimerkiksi köyhyyteen (meillä työttömyys, syrjäytyminen, velkaongelmat, lapsi- ja nuorisotyössä lapsidiakonia, kaakaopyhäkoulut ym.), ympäristökysymyksiin (meillä seurakuntien ympäristödiplomit, kirkon ilmasto-ohjelma, ekologiset kysymykset, lapsi- ja nuorisotyössä ympäristö- ja ilmastokysymykset), ihmisarvoon (meillä tasa-arvokysymykset, maahanmuuttajat ja turvapaikanhakijat, lapsi- ja nuorisotyössä lasten oikeudet, kuuleminen ja osallisuus) sekä yksilön identiteettiin (meillä

homoseksuaalisuus, vähemmistökysymykset, lapsi- ja nuorisotyössä esimerkiksi Jumalan silmissä kaunis -painopiste).

Yksinkertaistettuna ja kärjistettynä voi väittää, että perinteiseen evankeliumin julistamiseen keskittynyt toiminta on saanut antaa tilaa erilaiselle sosiaaliselle toiminnalle. Kirkkomme toiminnan painopisteessä on tapahtunut muutos funktiosta performanssin suuntaan. Tämä suunta on ollut myös lapsi- ja nuorisotyössä.

Kolmanneksi on kysyttävä, mitä tällainen toiminnan painopisteen muutos vaikuttaa kirkkomme itseymmärrykseen ja identiteettiin. Kysymys on tärkeä, kun pohditaan nuorisotyön linjoja.

Näen tapahtuneessa kehityksessä joitakin ongelmia, samalla kun vielä toistan aiemmin sanomani: Luterilaisen uskonkäsityksen mukaan performanssi ja funktio eivät ole toisensa poissulkevia asioita. Olennaista on löytää oikea suhde ja tasapaino niiden välillä. Erityisesti kirkkomme kasvatustyössä on vahvuutena kokonaisvaltaisuus ja eri ulottuvuuksien painotus sen mukaan, mikä on nähty tarpeelliseksi kulloisenakin aikana.

Silti on kysyttävä, ovatko nyt nuorisotyön ulottuvuudet oikealla tavalla tasapainossa? Tarjoaako performanssiin painottuva uskonnollisuus tarttumapintaa hengelliselle elämälle? Vaarana on nuorisotyön kirkollisen ja hengellisen identiteetin hämärtyminen. Sen seurauksena uskon sisältö muuttuu pelkäsi yleishumanismiksi. Kirjailija Hannu Raittila kuvasikin kirkkoa muutama vuosi sitten "surun keskusvirastoksi". Siksi tässäkin kohtaa toteutunee se vanha sanonta siitä, että lahkot elävät kirkon laiminlyönneistä. Tästä johtuu Nokia Mission ja Luther-säätiöiden kaltaisten liikkeiden olemassaolo. Kirkkomme hengellinen elämä on monin paikoin aneemista. Onneksi herätysliikkeet ja kristilliset järjestöt ovat vaalineet kirkossamme spiritualiteettia, usein omista yksipuolisista lähtökohdistaan huolimatta.

Uskon sisällön ohentuminen johtaa kirkon toiminnan mielekkyyden etsimiseen ja perustelemiseen yleisinhimillisistä näkökohdista käsin. Menettäessään ainutlaatuisen sanomansa ja voimansa, kirkko on pyrkinyt esiintymään yleisluonteisena hyvän tahdon lähettiläänä. Tällöin sen sanottavalta puuttuu kuitenkin uskottavuus, koska silloin kysytään, miksi kirkko on olemassa. Eivätkö esimerkiksi hyväntekeväisyys- ja kasvatuserjestöt voisi hoitaa kirkon tehtävän?

Kirkon identiteetti ja tehtävä nousevat Jumalan sanasta. Sana luo uutta elämää ja uudistaa kirkon. Kirkon uudistuminen onkin aina merkinnyt palaamista Jumalan sanaan, joka on tullut eläväksi. Kirkon uudistumisen suurin ongelma koskee juuri suhdetta sanaan. Tässä lienee kirkkomme nuorisotyön suurin kysymys. Siksi nyt on kirkossamme tehtävä työtä sen hyväksi, että Jumalan sana saa sille kuuluvan paikan ja arvon. Seurakuntaopiston säätiön säännöissä on tämä ilmaistu mielestäni viisaasti. Sen mukaan tarkoituksena on edistää Suomen evankelis-luterilaisessa kirkossa pyhän Raamatun ja kirkon tunnustuksen pohjalta tapahtuvaa kristillistä toimintaa ja seurakunnallista elämää elävän kristillisyyden voimaansaattamiseksi. Tämä linjaa yhä nuorisotyötä ja sen koulutusta, myös tulevaisuudessa. Kyse on paluusta alkulähteille, Jumalan sanaan. Sieltä kumpuaa elävä kristillisuus. Se on uskon ja rakkauden yhteenkuuluvuutta.

Seppo Häkkinen